Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen
Handledare: Kristina Margård

STVA21
VT09

Mongoliet och Vitryssland:

En jämförande studie av två skilda transitionsprocesser

Sebastian Andersson
Lukas Olsson

Abstract

Som två post-kommunistiska stater stod Mongoliet och Vitryssland inför olika utmaningar i början av 1990-talet. Genom en komparativ studie avser vi att lyfta fram de förklaringsfaktorer som kan skildra ländernas utfall. Istället för att anknyta till befintliga teoribildningar har vi utformat en egen analysmodell, som försöker visa en koppling mellan politiskt förflutet, politisk kultur och institutionell design. Vad vi har kommit fram till är att den ryska inblandningen i länderna, både politiskt och kulturellt, och eliters agerande inom den institutionella uppbyggnaden har spelat betydelsefulla roller för hur de politiska systemen har utvecklats. Det finns även en strukturell faktor som lyfts fram när det gäller den institutionella designen. Vi ser en koppling mellan ökad chans för demokratisk överlevnad om premiärministern endast står ansvarig inför parlamentet istället för inför både presidenten och parlamentet. I uppsatsen hoppas vi finna empiri som stödjer vår teori.

Nyckelord: politiskt förflutet, politisk kultur, institutionell design, demokratisering, eliter

Innehållsförteckning

1 Inledning 1

1.1 Syfte och frågeställningar 1

1.2 Teori 2

1.3 Metod 3

2 Introduktion 6

2.1 Politiskt förflutet 6

2.1.1 Diskussion om det politiska förflutna 8

2.2 Politisk kultur 10

2.2.1 Diskussion om politisk kultur 13

2.3 Institutionell design 16

2.3.1 Vitryssland 16

2.3.2 Mongoliet 19

2.3.3 Diskussion om institutionell design 20

3 Sammanställning 23

4 Referenser 25

1 Inledning

Vi har valt att studera de två länderna Mongoliet och Vitryssland och deras demokratiseringsprocesser. Tillsammans med många andra länder påbörjade de sin demokratisering i samband med Sovjetunionens kollaps 1991. Bland dessa fall framstår Mongoliet och Vitryssland som synnerligen intressanta, eftersom de i vissa avseenden hade liknande förutsättningar, men gick olika vägar under demokratiseringsprocessen. Mongoliet är ett unikt fall bland de post-kommunistiska länderna, eftersom de utvecklade en välfungerande demokrati trots ett mycket ogynnsamt utgångsläge. Vitryssland kan även ses som ett undantagsfall och gick mot ett auktoritärt styre medan flera andra post-kommunistiska länder utvecklades i demokratisk riktning. Landet anses vara den sista diktaturen i Europa. Det vi avser med vår uppsats är att nå en fördjupad förståelse för vilka förklaringsfaktorer som påverkade Mongoliets framgång och Vitrysslands misslyckande.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur vissa aspekter av det kommunistiska arvet påverkade den politiska kulturen i Mongoliet och Vitryssland. Vi tror även att denna politiska kultur i sin tur hade en inverkan på hur de politiska eliterna valde att utforma den institutionella designen. De institutionella lösningarna tror vi även kan ha lagt grunden till de nya politiska systemens överlevnadschanser.

Eftersom båda länderna valde ett semi-presidentiellt system kommer vi även att fokusera på de befogenheter som tilldelats president och parlament samt undersöka de tillfällen då det uppstått konflikt mellan dem.

Våra frågeställningar lyder:

- Hur har den institutionella designen sett ut i Mongoliet och Vitryssland?
- Hur har den politiska kulturen bidragit till utformandet av den institutionella designen?
- I vilken utsträckning har den politiska kulturen varit en del av demokratiseringsprocesserna?
- Hur har det förflutna kommunistiska styret påverkat den politiska kulturen?

1.2 Teori

Under sökandet efter en befintlig teori hade vi svårt att finna en teoribildning som kunde appliceras på detta fall. I boken ”Democratization” fann vi bl.a. en teori som översiktligt handlar om en oenig regering och att liberala reformer tar sin början efter t.ex. en ekonomisk kris och att detta i sin tur är fördelaktigt för demokratisering. Teorin nämner även att massoppositionen inte ska utöva våld, eftersom den då står emot regimen på ett bättre sätt (Welzel 2009 s. 82-83). Detta hände i Mongoliet i och med hungerstrejken 1994 (Severinghaus 1995 s. 71) när landet var inne i en ekonomisk kris, men vi anser inte att teorin ger en förklaring till varför de politiska eliterna valde att samarbeta. Vi anser inte heller att den ger någon inblick i det förflutna, som är av stor betydelse i båda länderna. I Vitryssland t.ex. skedde det en ekonomisk tillbakagång under premiärminister Kebichs styre, men det ledde inte till samarbete mellan politiska eliter eller demokratisering.

I en artikel förklarar M. Steven Fish vad som kan ha lett till en lyckad demokratisering i Mongoliet. Han påstår att avsaknaden av stora naturresurser, begränsad internationell inblandning, avsaknaden av ambitionen att bli en regional stormakt och avsaknaden av en nationell fadersfigur har lett till Mongoliets framgång (Fish 2001 s. 323-337). Skälet till att vi inte använder oss av dessa förklaringsfaktorer är för att de är problematiska att applicera på Vitryssland. I Vitryssland finns inga större naturresurser och landet har heller aldrig haft ambitionen att bli en regional stormakt. Landet har istället försökt finna sin nationella identitet.

Seymour Martin Lipsets moderniseringsteori hade kunnat vara användbar i vårt fall. Enligt den är demokrati en följd av ekonomisk tillväxt och kapitalism (Grugel 2002 s. 47). Vi har valt att inte använda oss av denna teori, eftersom processen där ekonomisk tillväxt ger bättre förutsättningar för demokrati är väldigt utdragen.

Det hade kunnat vara intressant att analysera vilken påverkan den ekonomiska liberaliseringen kan ha haft i att liberalisera andra delar av samhället. Vi väljer att inte göra det djupgående för vi tror att det kommer att leda oss till att göra någon form av diskursanalys av hur liberala idéer har spridits i samhället och det är inte vårt syfte med uppsatsen.

Vi har därför valt att göra en egen teoriutvecklande studie. Då vi är relativt oerfarna som uppsatsförfattare stod vi inför valet att antingen använda oss av en existerande teoribildning eller att utveckla en egen teori. Eftersom vi insåg att flera teorier inte passade in på vår undersökning valde vi att själva utforma några, enligt oss, lämpliga förklaringsfaktorer (Esaiasson m.fl. 2007 s. 123-125).

Vår utgångspunkt är att det historiskt förflutna påverkar den politiska kulturen som i sin tur påverkar den institutionella designen. Men vi är medvetna om att sambandet kan se annorlunda ut. Det kan t.ex. vara så att den institutionella designen direkt har påverkats av det politiska förflutna och där politisk kultur inte spelar en central roll i att förändra den institutionella designen. Politisk kultur är därmed en mellanliggande variabel som inte är *nödvändig* för att förklara

institutionell design, men är *bidragande*. Politisk kultur kan även påverkas av institutionell design.

Politisk kultur kan enkelt sägas vara hur folket uppfattar det demokratiska systemet. Om folket har en positiv syn på det demokratiska systemet ökar det chansen för demokratins överlevnad (Welzel, Inglehart 2009 s. 127). Larry Diamonds definition av politisk kultur innefattar flera olika aspekter. Han resonerar kring människors uppfattning om demokrati, belåtenhet med demokratin och andra politiska attityder och värderingar som kan påverka livsdugligheten för demokratier (Diamond 1999 s. 162). Han lägger även vikt vid att både de politiska eliterna och medborgarna måste känna ett djupt och motståndskraftigt åtagande att respektera de demokratiska spelreglerna. Eliter måste acceptera det konstitutionella systemets regler och begränsningar och oppositionen, annars kommer demokratin inte att fungera (Diamond 1999 s. 173-174). I vår användning av begreppet används även fler specifika faktorer, som står i nästa avsnitt.

Vi tror att det existerar ett samband mellan det kommunistiska förflutna och den politiska kulturen i början av demokratiseringarna. I den kommunistiska staten genomsyrade politiken alla delar av samhällslivet och det fanns få chanser att uttrycka åsikter som stred mot regimens. Kommunistpartiet som styrande makt tillät ingen politisk pluralism och ekonomin var centralt planstyrd. Beroende på de olika ländernas uppfattningar och upplevelser av det kommunistiska arvet tror vi att de har utformat en viss sorts syn på politiken.

Institutionell design är viktigt att studera, eftersom institutioner har en betydande effekt för hur demokratin utformas och dess chanser att överleva och prestera (Bogaards 2009 s. 220). I vårt fall är vi speciellt intresserade av vilket styrelseskick Mongoliet och Vitryssland utvecklade.

1.3 Metod

Vi ska göra en komparativ studie där de två fallen i utgångsläget är lika varandra i vissa avseenden, medan de skiljer sig från varandra i andra avseenden. Genom att jämföra hur de olika länderna genomfört sina demokratiseringsprocesser vill vi urskilja vilka förklaringsfaktorer som eventuellt kan ligga till grund för deras olika utfall. Vi hade kunnat välja att göra två fallstudier på varje land för att ta reda på varför demokratiseringsprocesserna sett annorlunda ut, men istället väljer vi att jämföra en rad olika gemensamma förklaringsfaktorer. Ibland tvingas vi dock att lyfta fram enskilda förklaringsfaktorer för varje land, eftersom de i vissa aspekter är väldigt olika varandra och därför måste fokus ligga på olika saker. De olika förklaringsfaktorerna kommer att problematiseras i olika utsträckning i de två länderna.

Kapitlena i uppsatsen namnges efter teorins tre huvuddelar: politiskt förflutet, politisk kultur och institutionell design. Varje kapitel startar med en empiridel och avslutas med en analysdel. Vi har valt detta upplägg, eftersom det blir lättare för läsaren att återknyta till det man precis har läst. Om en analys skrivs efter en lång empiridel tror vi att det finns en risk för att analysen blir tunn.

Forskning på området lyfter fram en rad olika förklaringsfaktorer till lyckad respektive misslyckad demokratisering. När det gäller Vitryssland har mycket av forskningen fokuserat på bl.a. landets sökande efter nationell identitet, de gamla eliternas integrering i det nya politiska systemet, kontroll av media, respekt för mänskliga och politiska rättigheter och Lukasjenkos presidentstyre. Forskningen om Mongoliet inriktar sig främst på den ekonomiska transitionen, den ekonomiska liberaliseringen och parlaments- och presidentval.

I en vetenskaplig uppsats är det av stor betydelse att operationalisera olika begrepp för att gå vidare i forskningen. Det vi kommer att undersöka när vi studerar det politiska förflutna är att titta på inverkan av en centralstyrd politik hos de båda länderna. Avsaknaden av politisk pluralism, avsaknaden av konkurrens för politiska mandat och hur politiken i allmänhet genomsyrade hela samhällslivet är indikatorer på detta. Russifieringspolitiken i de båda länderna studeras genom att undersöka bl.a. huruvida man talat sitt nationella språk samt historiskt eller kulturellt arv.

Politisk kultur kommer att operationaliseras utifrån professorerna Larry Diamonds, Christian Welzels och Ronald F. Ingleharts uppfattningar. Vi kommer att försöka observera faktorer som visar på både eliters och folkets uppfattning av det politiska systemet och kommer bl.a. att undersöka eliters kompromissvilja, förtroende mellan politiker och till viss del politiska och mänskliga rättigheter. Vi kommer även att problematisera lite kring mediernas roll.

Institutionell design kommer att diskuteras kring olika problem som kan uppstå i ett semi-presidentiellt system. Vi kommer bl.a. att lyfta fram problemet med en delad verkställande makt, men även se vilka institutionella lösningar som valts för att inkludera hela den politiska eliten i transitionerna. Relationen mellan presidenten och parlamentet kommer även att tas upp. Robert Elgies definition av ett semi-presidentiellt system kommer att användas och han ser ett semi-presidentiellt system som en politisk konstruktion där det finns en direktvald president samt en premiärminister som är ansvarig inför parlamentet (Elgie 2007 s. 53).

Larry Diamond har lagt fram en definition av liberal demokrati. Den innehåller nio kriterier. För det första måste den verkliga makten ligga hos valda politiker. För det andra måste den verkställande makten vara konstitutionellt begränsad och hållas ansvarig inför andra delar/organ i staten. För det tredje ska flerpartival ha en stark oppositionsröst. För det fjärde ska alla medborgare få delta i den politiska processen. För det femte ska medborgarna ha flera kanaler för att få sina intressen representerade. För det sjätte ska det finnas alternativa informationskällor som oberoende media, alltså pluralism. För det sjunde ska det existera personliga friheter. För det åttonde ska medborgarna skyddas lika av lagen och för det nionde ska staten och oppositionspartierna upprätthålla rättssäkerheten (Sabloff 2002 s. 20). Motiveringen till varför vi har valt Diamonds

definition är för att den är bred och djupgående och utesluter de system som endast är demokratiska på ytan. Saknar man ett eller flera kriterier i denna definition kan det anses som ett problem eller misslyckande för demokratin.

2 Introduktion

I det kommunistiska östblocket delade Mongoliet och Vitryssland ett politiskt system som var centralstyrt av kommunistpartiet och där politisk pluralism inte existerade (Damiran & Pratt 2006 s. 516). I dessa totalitära stater fanns det inte någon skillnad mellan det civila livet och staten. Den nästan totala avsaknaden av ett civilsamhälle gjorde att transformationen till demokrati blev problematisk (Kuzio 2001 s. 457). Vitryssland, som varit en delrepublik i Sovjetunionen, förklarades självständigt 25:e augusti 1991 och blev för andra gången i sin historia en självständig stat (Marsh, Lawson & Korosteleva 2003 s. 3). Mongoliet var, till skillnad från Vitryssland, en självständig stat under kommunisttiden och blev självständigt 1921. Den kommunistiska regimen påbörjade sitt styre i landet 1924 (CIA World Factbook).

Mongoliets demokratisering startade 1990, ett år då man hade val som till största delen var fria (Fritz 2008 s. 773). Samma år kämpade staten med ett budgetunderskott, ökad arbetslöshet, brist på varor och hög inflation. Många varnade för en ekonomisk kris, eftersom man hade haft svårt ta itu med liberaliseringen av ekonomin (Heaton 1991 s. 55). Mongoliet fick ökat stöd från internationella organisationer för att ytterligare reformera sin ekonomi (Severinghaus 1995 s. 72). Ett starkt ekonomiskt beroende av Sovjetunionen gjorde att landet gick in i en ännu djupare ekonomisk kris efter unionens sammanbrott 1991 (Heaton 1992 s. 53).

Efter självständigheten (Marples 2003 s. 27) påbörjades en demokratiseringsprocess i Vitryssland. Under denna process kämpade man med problem som hög korruption och koncentrering av media hos staten (Lukashuk 2001 s. 307). Man brottades även med att försöka finna en nationell identitet, eftersom man historiskt haft en stark kulturell anknytning till Sovjetunionen (Kuzio 2001 s. 478). År 1994 vann Aleksandr Lukasjenko presidentvalet med en stor majoritet av rösterna (Lukashuk 2001 s. 307). Genom en folkomröstning 1996 gavs presidenten befogenheter att upplösa parlamentet och möjligheter för horisontellt ansvarsutkrävande togs bort (Lukashuk 2001 s. 309-317).

2.1 Politiskt förflutet

För att kunna se en utveckling i den politiska kulturen är det viktigt att belysa de forna politiska systemen med en analys. MPRP (Mongolian People's Republic Party) kallades det kommunistiska parti som hade makten i Mongoliet från 1920-

talet och fram till 1990 (Ginsburg 1997 s. 60). Trots att landet var en kommunistisk stat finns det olika uppfattningar om hur beroende Mongoliet var av Sovjetunionen, men det går att fastslå att många av de reformer som genomfördes i Sovjetunionen även genomfördes i Mongoliet. Den mongoliska eliten förde en politik som strävade efter att kollektivisera, industrialisera och urbanisera (Rossabi 2005 s. 31-33). Det rådde även en hård kontroll av media och oliktänkande bestraffades (Ginsburg & Ganzorig 1996 s. 147).

Den ryska inblandningen var stor och rysk expertis hjälpte till att bygga upp och industrialisera Mongoliet. I landet fanns det en klasskillnad mellan ryssar och östeuropéer och mongoler. Ryssar och östeuropéer hade särskilda privilegier, som t.ex. högre löner, bodde i bättre områden och en rad andra fördelar. Ibland uppkom dispyter mellan mongoler och ryssar, men media vågade inte rapportera om det, eftersom de var rädda för att framställa ryssar på ett ogynnsamt sätt (Rossabi 2005 s. 31-33).

Det existerade en bred läs- och skrivkunnighet bland den mongoliska befolkningen (Myagmar & Nielsen 2001 s. 4) och det mongoliska alfabetet användes i Mongoliet fram till 1941, då det byttes ut mot det ryska kyrilliska alfabetet (Gillberg & Svantesson 1996 s. 18). Ryska var det andra språket i skolan och de politiska eliternas barn utbildades ofta i språket (Rossabi 2005 s. 31-33).

I boken ”Mongolia in Transition” framförs en intressant förklaring till varför demokratisering och skydd för mänskliga rättigheter har fungerat så väl i Mongoliet. Författarna till ett av kapitlena, Tom Ginsburg och Gombosuren Ganzorig, menar att förklaringen ligger i den politiska kulturen där den mongoliska nomadismen har skapat en stark individualism till skillnad från många andra jordbrukssamhällen. Denna individualism fungerar bra tillsammans med dagens internationella normer (Ginsburg & Ganzorig 1996 s. 164). Enligt Rolf Gillberg och Jan-Olof Svantesson har Djingis Khan alltid spelat en centrall roll för mongolerna, eftersom han har varit ett ursprung för deras nationella historia och grundare av deras självständiga nationalkänsla (Gillberg & Svantesson 1996 s. 14).

År 1990 var Mongoliet ett av de fattigaste kommunistiska länderna (Fritz 2002 s. 76), till skillnad från Vitryssland som under ledarskap av den kommunistiske ledaren Piotr Masherau var ett land som upplevde mycket högre levnadsstandard än det sovjetiska genomsnittet (Marples 2003 s. 22). Detta gjorde att man hade olika erfarenheter av det politiska styret.

Den opposition som bildades i Mongoliet på 1980-talet utgjordes av en yngre elit, där flertalet medlemmar fått sin utbildning i Ryssland och Östeuropa och då även fått inspiration och idéer om demokrati och marknadsekonomi (Fritz 2002 s. 85). Under Mongoliets tidiga kommunistiska historia mördades ungefär fem procent eller mer av befolkningen i övergången till kommunism. Minnena av dessa mord kom till ytan i slutet av 1980-talet vid den politiska öppningen (Fritz 2008 s. 770).

När Vitryssland var en del av Sovjetunionen kunde makthavarna inte göra mer än att godkänna och implementera de beslut som togs i Moskva. De vitryska eliterna var även starkt integrerade i det sovjetiska nomenklaturasystemet, vilket betyder att personer tillsattes på poster i det politiska systemet genom att de fanns

på det kommunistiska partiets listor. Den politiska framgången avgjordes av relationen till kommunistpartiet. Den djupt konservativa och integrerade eliten i Vitryssland mottog därför lite inflytande från Gorbatjovs liberaliseringsreformer *glasnost* och *perestrojka* (Belova-Gille 2003 s. 55).

Ända sedan 1795 har regionen där Vitryssland ligger idag varit i nära anknytning till Ryssland (Marples 2003 s. 22-23). Vitryssland fick uppleva en kort period av självständighet 1918 då Folkrepubliken Vitryssland bildades, men den överlevde inte länge. Vitryssland blev en del av Sovjetunionen och var under stor påverkan av russifiering. Med det menas att ryssarna försökte skapa en kulturell anknytning till Sovjetunionen hos den vitryska befolkningen. Därigenom kom Vitryssland att bli ett av de mest rysktalande områdena i hela Sovjetregionen. Alla myndigheter använde ryska som språk och för att avancera i karriären krävdes det att man kunde tala ryska. Under kommuniststyret var det direkt osäkert att tala ursprungsspråket. Det kunde leda till arrestering. Det var främst på landsbygden som vitryska fanns kvar, men det var ofta något man skämdes för (Sannikov & Golubev 1997 s. 18-19). I städerna var det vanligare att man talade ryska (Leshchenko 2008 s. 1421) och det fanns en allmän uppfattning om att det vitryska språket var osofistikerat, eftersom det i stor utsträckning talades av dem som bodde på landsbygden (Zaprudnik 2003 s. 116-117).

Under andra världskriget drabbades Vitryssland speciellt hårt av krigets fasor och upp emot en fjärdedel av landets befolkning omkom. Detta kombinerat med Stalins utrensningar under slutet av 1930-talet ledde till att landets ryska befolkning steg till ca en miljon 1985 (Zaprudnik 2003 s. 112-113).

Den grupp som kom att utgöra den demokratiska oppositionen under början av 1990-talet bildades när man i slutet av 1980-talet började inse följderna av olyckan i Tjernobyl 1986 då hela 80 procent av den vitryska marken utsattes för radioaktivt nedfall. En annan bidragande faktor var att man påbörjade utgrävningar av massgravar i Kurupatyskogen utanför Minsk. Stalins NKVD ansågs ligga bakom massgravarna, som tillkom i slutet av 1930-talet (Marples 2003 s. 26). Konsekvenserna av olyckan i Tjernobyl och de upptäckta massgravarna gjorde att den vitryska nationalidentiteten stärktes (Zaprudnik 2003 s. 114-115).

Likt Mongoliet var avsaknaden av ett civilsamhälle i Vitryssland under kommunisttiden ett problem vid transitionsprocessen till demokrati. Detta gjorde att processen var tvungen att komma från eliterna (Kuzio 2001 s. 457).

2.1.1 Diskussion om det politiska förflutna

Det är värt att göra en analys av det här avsnittet för att få en mer djupgående inblick i vilka förutsättningar länderna hade inför demokratiseringsprocesserna.

Om det inte har existerat någon tradition av att uttrycka åsikter från olika människor i olika samhällsskikt kan det vara svårt att engagera medborgare i strävan efter demokrati. Att kunna uttrycka en mångfald av motstridiga åsikter

anses vara en demokratisk rättighet. I länder där yttringar av åsikter tidigare lett till olika typer av straff kan det försvåra medborgarnas användande av sådana rättigheter. Även om de finns instiftade i lagar kan minnen från den tidigare auktoritära regimen göra att en känsla av rädsla förekommer när det gäller att yttra sin åsikt.

I slutet av 1980-talet var Mongoliet ett av de fattigaste kommunistiska länderna i världen, till skillnad från Vitryssland som snarare hade upplevt en utveckling som höjt levnadsstandaren till att vara högre än det sovjetiska genomsnittet. Dessa erfarenheter har förmodligen bidragit till uppfattningen om det sovjetiska styret. Det rådde alltså två helt olika ekonomiska situationer i Mongoliet och Vitryssland på den tiden.

En annan bidragande faktor till uppfattningen om kommunism har förmodligen att göra med hur nära relation man har haft till Sovjetunionen. De två ländernas relation med Sovjet skilde sig. Vitryssland var en Sovjetrepublik medan Mongoliet var en självständig stat. Som delrepublik hade Vitryssland en väldigt nära relation med Sovjetunionen och var djupt integrerat i det politiska systemet. Det tyder på en tydlig integrering av den vitryska befolkningen i den ryska identiteten. Detta är förmodligen en konsekvens av många års russifiering.

En annan aspekt som tyder på en mycket nära relation med Sovjet är att de länder som blev utsatta för russifiering eller länder där en stor del av befolkningen talar ryska ofta har haft större nostalgi för Sovjettiden. Majoriteten av de politiska eliterna i Vitryssland har alltid varit positiva till någon form av union med Ryssland och det är även dessa eliter som varit mest skeptiska eller starkast motståndare till reformer (Kuzio 2001 s. 476). I mars 1991 genomfördes en undersökning som visade att ca 83 procent av den vitryska befolkningen var för ett bevarande av Sovjetunionen. Det är den högsta siffran utanför Centralasien (Marples 2003 s. 21). Ingen folkomröstning hölls om självständighet 1991 (Kuzio 2001 s. 476), vilket därmed tyder på att i fall folket hade fått bestämma hade Vitryssland som självständig stat inte bildats då.

När Aleksandr Lukasjenko tog makten i Vitryssland 1994 återinförde han republikens gamla kommunistiska flagga, emblem och nationalsång. Detsamma gällde skolböcker som skrevs om för att glorifiera Sovjetunionen och visade på att det sovjetiska styret lade grunden för landets utveckling (Leshchenko 2008 s. 1421). Han införde även en hemlig polis som kallades för KGB (Potocki 2002 s. 142).

Mongoliet stod under väldigt starkt inflytande från Sovjetunionen dels eftersom man fick omfattande ekonomiskt stöd, men även p.g.a. att man förde en liknande politik i Mongoliet. Exempelvis fördes en politik som ledde till påtvingad kollektivisering, industrialisering och urbanisering (Gillberg & Svantesson 1996 s. 13).

Som självständig stat fick Mongoliet mycket inspiration och inflytande från Sovjet, men stod inte under samma direkta kontroll som Vitryssland gjorde. Som den andra kommunistiska staten i världen hade Mongoliet haft en 70-årig historia av självständighet trots att landet hade varit en sovjetisk satellitstat (Rossabi 2005 s. 6). När det gäller Mongoliet fanns det en stor skillnad i jämförelse med Vitryssland i vilken grad det skedde en sorts assimilering, alltså att mongoler

skulle bli ryssar. Visserligen skedde det en russifiering i Mongoliet, eftersom man endast fick ha kvar det ursprungliga alfabetet till 1941 för att sedan byta ut det mot ryskans kyrilliska. Men russifieringen var inte så pass intensiv att man försökte göra mongoler till ryssar, utan det fanns en tydlig klasskillnad mellan dem (Rossabi 2005 s. 31-33). Som det nämndes tidigare i texten skedde inte detta i Vitryssland, eftersom vitryssar och ryssar i hög grad sågs som samma folk.

I Mongoliet har det funnits en tradition av nomadisk livsstil som enligt Tom Ginsburg och Gombosuren Ganzorig har skapat en stark individualism. Detta skiljer sig från jordbrukssamhällen som har tvingats upprätta marknadsinstitutioner och kommunala institutioner (Ginsburg & Ganzorig 1996 s. 164). Individualismen kan ha varit fördelaktig när Mongoliet skulle anpassa sig till nya normer om individuella fri- och rättigheter när demokratiseringen tog sin början. Detta tillsammans med enandet bakom Djingis Khan som landsfader (Gillberg & Svantesson 1996 s. 14) kan vara en bidragande förklaringsfaktor till Mongoliets relativt lyckade transition.

Upptäckten av följderna av katastrofen i Tjernobyl och utgrävningarna av massgravar i Kurupatyskogen utanför Minsk i sluten av 1980-talet borde ha varit en positiv faktor för en lyckad demokratisering i Vitryssland. Dessa händelser blev en samlingspunkt för nationellt enande, men eftersom de endast förekom ett par år innan transitionen ägde rum kan det ha varit för kort tid för en mobilisering av den nationella självmedvetenheten. Om det hade funnits en längre tradition av nationell sammanhållning hade det förmodligen ökat chanserna för en lyckad transition avsevärt.

Sammanfattningsvis var det två olika situationer som Mongoliet och Vitryssland befann sig i under kommunisttiden. Eftersom Mongoliet var en självständig stat fick de många fördelar och kunde inleda samarbeten med länder i omvärlden, i motsats till andra Sovjetrepubliker som kring 1990 kämpade för att bli självständiga från Sovjet (Fritz 2008 s. 769). Alltså fick de forna Sovjetrepublikerna fokusera på nationsbyggande. Mongoliet kunde istället inrikta sig på andra aspekter och låg därför ett steg före. I de stater, däribland Vitryssland, där man radikalt tvingats transformera det politiska systemet har detta lett till att det bl.a. uppstått dispyter om t.ex. de grundläggande idéerna för samhället. Detta har i sin tur gjort att man tappat fokus på det man ville från början, alltså statsbyggande och demokratisering (Kuzio 2001 s. 459).

2.2 Politisk kultur

Detta avsnitt tar upp aspekter och problem angående politisk kultur i de båda länderna. Dessa aspekter tror vi bidrar till utformandet av den institutionella designen.

När väl demokratiseringen påbörjades i Mongoliet beslutades det att man som parlamentariker inte fick ha någon officiell partitillhörighet, vilket kan ha gjort att

kommunismens tidigare väldigt stora inflytande i politiken till viss del tonade bort (Bruun & Odgaard 1996 s. 29).

Inför parlamentsvalet 1990 organiserade sig oppositionen i en koalition mot MPRP. Upp emot 50 000 människor demonstrerade och MPRP valde att ställa vissa oppositionsledare inför rätta för brott mot staten och den sociala disciplinen. Efter händelsen bad president Punsalmaagiin Ochirbat om ursäkt i tidningarna, men sade att kommunistpartiet inte skulle misslyckas på samma sätt som i Östeuropa.

Inför valet 1990 valde MPRP att registrera sig som ett parti som lovade att respektera demokratiska regler och kämpa för mänskliga rättigheter. De gick därmed in på en mer reformistisk väg (Heaton 1991 s. 52). Under en partikongress 1992 bestämde sig MPRP för att ta ett tydligt avstånd från sin tidigare marxist-leninistiska ställning och ville politiskt närma sig en mittenpolitik (Batbayar 1993 s. 62). Vid demokratiseringsperiodens början fanns det stor splittring inom MPRP då vissa medlemmar ville implementera liberala marknadsreformer, medan andra ville se en stängd statsägd ekonomi. En utbrytarorganisation ur MPRP som hette ”För Demokrati!” bildades (Heaton 1991 s. 53). Inför presidentvalet 1993 prioriterade MPRP bort Ochirbat som presidentkandidat. Den demokratiska oppositionen som saknade en kandidat valde då Ochirbat (Batbayar 1994 s. 41).

Valet till det stående parlamentet, Little Hural, var proportionellt och ägde rum år 1990. Det gjorde att stora delar av oppositionen kunde få vara en del av det nya politiska systemet (Ganzorig & Ginsburg 1996 s. 148-149). En förklarande faktor till MPRP:s framgångar i valen 1990 och 1992 hade att göra med oppositionens brist på tillgång till media (Ganzorig & Ginsburg 1996 s. 158).

Redan 1989 vågade arbetare i en fabrik i huvudstaden Ulan Bator gå ut i strejk p.g.a. dåliga löner och arbetsvillkor. Samtidigt uppmärksammade även tidningarna att det inte existerade någon lag som förbjöd eller tillät strejker (Sanders 1990 s. 66).

I slutet av 1980-talet började tidningarna i Mongoliet publicera tidigare förbjudet material om politiker som hade mördats under 1920-talet. Man tillsatte även en offentlig kommission för att utreda vad som hände 1937-1939 då mer än 20 000 människor mördades för kontrarevolutionär verksamhet (Sanders 1990 s. 60).

År 1996 ville eliten även påbörja en privatisering av statliga medier (Ginsburg 1997 s. 61-62). De nya självständiga medier som hade skapats i samband med demokratiseringen var väldigt sårbara under de ekonomiskt känsliga åren fram till 1994. De hade bl.a. svårt med finansiering och fick svårt att trycka egna exemplar och distribuera dem. För att täcka dessa kostnader blev deras tidningar dyrare och de statliga tidningarna var i sin tur billigare, eftersom de åtnjöt statligt stöd. Eftersom inkomster för en vanlig medborgare under denna tid var relativt låg var det många som inte hade råd med att köpa de tidningar som publicerades av den oberoende pressen. En dansk organisation vid namn Danish Development Agency etablerade ett nytt tryckeri i Mongoliet 1996 som hette Free Press, vilket gjorde att distributionen för de självständiga tidningarna underlättades. Det var dock fortfarande de statligt ägda tidningarna Ardyn Erkh och Zasgiin Gazryn som dominerade i upplaga (Myagmar & Nielsen 2001 s. 4). Myndigheten för censur

stängdes redan 1989, men censur förbjöds inte enligt lag förrän 1998 (Myagmar & Nielsen 2001 s. 5).

I parlamentsvalet 1996 hade 17 parlamentariker tidigare varit företagsledare eller ledare i NGO:s (icke-statliga organisationer). Detta reflekterar hur NGO:s började få en allt mer betydande roll i den mongoliska politiken (Ginsburg 1997 s. 61). Utvecklingen av ett civilt samhälle i Mongoliet tog ytterligare fart 1997 då man stiftade den första lagen om icke-statliga organisationer (Ginsburg 1998 s. 65).

I Vitryssland fanns det en stor polarisering mellan de politiska grupperna och dålig kompromissvilja. De som kämpade för demokratin var rädda för gamla kommunister och kommunisterna såg självständighet som ett svek mot de ideal man tidigare hade kämpat för (Marples 2003 s. 27). Den demokratiska rörelsens misslyckande i Vitryssland går dels att skylla på dem själva, eftersom de hade svårt att ena sig (Marples 2003 s. 29). När den demokratiska oppositionen bildades i landet i slutet av 1980-talet försökte myndigheterna koppla den till en grupp som kämpade tillsammans med nazisterna mot kommunisterna under andra världskriget. Detta ledde till att oppositionen sågs som en extrem yttergrupp istället för en allmän demokratiopposition. Konsekvenserna av detta blev att kritiken mot tiden under Sovjetstyret inte var lika allvarlig som i andra länder (Marples 2003 s. 26).

Icke-statliga organisationer har haft svårt att etablera sig i landet efter att Lukasjenko kom till makten, eftersom han stoppade privatiseringsreformer av ekonomin som påbörjades under demokratiseringen. Därför kan inga självständiga organisationer finansiera dem (Zaprudnik 2003 s. 120-121). Trots att det finns mer än 1500 NGO:s i landet, flera fackföreningar och partier behöver det inte betyda att de har någon tillgång till den politiska arenan och därmed göra någon skillnad (Korosteleva, Lawson & Marsh 2003 s. 9).

Det förekommer brott mot mänskliga rättigheter, märkliga försvinnanden, arrestering av oppositionsledare och överfall mot demonstranter av så kallade OMON-trupper, som är en sorts specialpolis (Korosteleva, Lawson & Marsh s. 14-15). Det har även förts fram rapporter om att journalister blir trakasserade (Kuzio 2001 s. 480).

Den demokratiska oppositionen i Vitryssland stod inför en rad problem när det gällde att göra sin röst hörd i det politiska systemet. Lukasjenkos regim har bl.a. tystat självständig media, underminerat NGO:s och gjort det svårare för oppositionen att organisera sig (Silitski 2006 s. 140). År 2005 blev det besvärligare för landets politiska partier att organisera sig, eftersom Lukasjenkos regim stängde ner nästan 300 partikontor som partierna haft tillgång till. De tvingades istället att etablera kontor i överdrivet dyra lokaler. När valresultat ifrågasattes införde regimen våldsamma metoder. Landets största självständiga institut för valundersökningar, IISEPS, tvingades slå igen 2005 p.g.a. att de saknade licens för att genomföra opinionsmätningar. Detta var något regimen hade infört och avsaknad av licens kunde leda till åtal. Drev man en icke-statlig organisation som inte var registrerad riskerade man att få upp till tre års fängelse (Silitski 2006 s. 141).

En folkomröstning hölls 1996 och utfördes under omständigheter då presidenten kontrollerade media. Det skedde överfall mot oliktänkande och oppositionens röster tystades (Marples 2003 s. 28-29). När det kom till media fanns det endast en statlig tv-station och ett statligt tryckeri där nästan alla tidningar och magasin trycktes (Silitski 2003 s. 41).

I en undersökning som genomfördes 2000 tillfrågades den etniskt vitryska befolkningen om vilket land de kände att de hade ett medborgarskap i. Då svarade 75, 9 procent att de var medborgare i Vitryssland och hela 12, 4 procent att de var medborgare i Sovjetunionen (Zaprudnik 2003 s. 115).

2.2.1 Diskussion om politisk kultur

Då det i Mongoliet inte var tillåtet att ha en officiell partitillhörighet som parlamentariker kan det ha bidragit till att de ideologiska skiljelinjerna som ursprungligen fanns mellan partierna till viss del suddades ut. Det har säkerligen bidragit till ökade möjligheter att kompromissa om olika frågor. En annan viktig sak att lyfta fram är att det stående parlamentet Little Hural valdes proportionerligt 1990 och varade fram till 1992. Det betyder att en stor del av den demokratiska oppositionen fick vara en del av det politiska systemet i början av demokratiseringen.

Ett annat tecken på att de ideologiska skiljelinjerna började tyna bort var att den demokratiska koalitionen inför presidentvalet 1993 valde dåvarande president Orchibat som sin egen kandidat. Detta är intressant p.g.a. att han tidigare hade representerat MPRP, men blev nu en del av det demokratiska lägret (Batbayar 1994 s. 41). Om det hade funnits en stark politisk polarisering hade detta byte förmodligen varit mindre sannolikt.

I Vitryssland var förhållandena annorlunda. Eftersom det existerade starka motsättningar mellan de politiska grupperna var kompromissviljan låg. Kommunisterna såg ner på demokraterna och såg självständighet som ett svek mot de ideal samhället stått för under kommunismens tid. Demokraterna var å andra sidan rädda för gamla kommunister.

Anledningen till att demokratiseringen i Vitryssland gick sämre beror bl.a. på att den demokratiska oppositionen var djupt splittrad och hade svårt att ena sig. I Mongoliet, däremot, bildades en gemensam koalition för den demokratiska oppositionen som kunde stå samlad som en tydligare motpol mot den styrande makten. En annan händelse som försvårade oppositionens popularitet i Vitryssland var att de länkades till en organisation som under andra världskriget kämpade med nazisterna mot kommunisterna. Om det hade funnits en tidigare tradition av nationell identitet hade oppositionen lättare kunnat samlas kring en gemensam grund och då även kunna fungera som en motpol mot de odemokratiska krafter som fanns. Hade en enighet existerat i Vitryssland hade

oppositionen dessutom lättare kunnat stöta bort anklagelser om anknytningar till nazismen.

I både Vitryssland och Mongoliet har statligt ägande av media varit ett problem, dock i olika grad. Det statliga ägandet av medier i Mongoliet är en stark förklaringsfaktor till kommunistpartiets stora framgångar i de tidigare valen. Det uppstod dock även problem när privatiseringen tog sin början i landet och självständiga tidningar uppkom. De oberoende medierna blev sårbara under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet. Det ledde till att medborgarna tvingades göra ett urval baserat på ekonomiska överväganden. Medierna hade svårt att fylla sin demokratiska roll när det gällde att granska statsmakten. Situationen förändrades först när utländsk hjälp var nära till hands. I takt med det civila samhällets stärkande kring åren 1996-1997 etablerades det en rad olika NGO:s, vilket tydligt märktes i parlamentsvalet 1996 då 17 parlamentariker valdes in som tidigare varit ledare i icke-statliga organisationer (Ginsburg 1997 s. 60-62). Danish Developing Agency har spelat en stor roll i Mongoliet då man underlättat tryckningen och distributionen av de oberoende tidningarna (Nielsen & Myagmar 2001 s. 4).

Den demokratiska koalitionens seger i parlamentsvalet 1996 ledde till bildandet av en regering som inledde reformer för att privatisera statlig media (Ginsburg 1997 s. 60-62). Stärkandet av det civila samhället verkar vara beroende av detta maktskifte. Under koalitionens styre genomfördes en rad olika lagar, som lag om medier 1998, lag om censur 1998 (Nielsen & Myagmar 2001 s. 5), lag om privatisering av medier och lag om icke-statliga organisationer 1997. Trots att det har funnits problem, som t.ex. att journalister blir hotade och attackerade för att de kritiserar politiker (Kohlenberg 1999 s. 23), visar dessa reformer på en medvetenhet om mediernas betydelsefulla roll i det demokratiska samhället.

Medierna i Vitryssland har stått under väldigt stark statlig kontroll. Ett exempel på det är runt 1994 när det endast fanns en statlig tv-station och ett statligt tryckeri där nästan alla tidningar och magasin trycktes. I början av transitionen lyckades även regeringen bli delägare i nio stora medieföretag och kontrollerade därmed 80 procent av den tryckta pressen och kontrollerade totalt radio och tv (Lukashuk 2001 s. 297-298). Koncentreringen av medieflödet till staten har gjort att man kunnat styra opinionen mot att acceptera regimens agenda. Man har samtidigt kunnat misskreditera oppositionen.

Det finns mer än 1500 icke-statliga organisationer i landet, men många av dem har svårt att överleva, eftersom de inte kan finansieras av självständiga aktörer. Privatiseringsreformerna som påbörjades i början av 1990-talet har stoppats av Lukasjenko. Trots att det civila samhället är rikt på organisationer har de ingen reell tillgång till den politiska arenan. Detta tillsammans med ekonomiska svårigheter, medier som framställer organisationerna i dåliga dager (Silitski 2006 s. 145) samt en splittrad opposition gör att det civila samhällets chanser att påverka minimeras.

Politiska partier har också haft svårigheter att organisera sig. Ett exempel på det är när regimen stängde ner nästan 300 partikontor 2005. De tvingades istället att etablera sig i överdrivet dyra lokaler. Lukasjenkos regim utövade inte just då något fysiskt våld mot medlemmarna av politiska partier, men gjorde de

omkringliggande omständigheterna ofördelaktiga. Regimens taktik att endast tillåta icke-statliga organisationer om de är registrerade eller erhåller licens är ett indirekt sätt att förbjuda dem. Visserligen kan organisationerna ansöka om licens eller registrera sig, men de kommer med stor sannolikhet aldrig att få licensen eller registreras. Detta gör i sig organisationerna olagliga.

Samtidigt förekommer det en rad olika brott mot mänskliga rättigheter som begränsar människors vilja att organisera sig och mod att demonstrera mot det sittande styret. Genom skrämseltaktik hoppas regimen kunna tysta de som inte är villiga att följa Lukasjenkos riktlinjer. Både vid presidentvalet 1994 (Lukashuk 2001 s. 307) och folkomröstningen 1996 (Lukashuk 2001 s. 317) skedde det många brott mot mänskliga rättigheter.

När Aleksandr Lukasjenko gick till val yttrade han öppet att han inte tillhörde någon speciell ideologi eller att han varken var höger eller vänster (Kuzio 2001 s. 479). Förmodligen framstod han som ett relativt tacksamt alternativ för de väljare som var missnöjda med den ovilja som fanns mellan de politiska sidorna att samarbeta. Deras ovilja i sig var en produkt av den politiska polariseringen, som Lukasjenko lyckades kringgå. Det kan vara en förklaringsfaktor till det enorma stöd han fick i presidentvalet 1994. Under sitt styre utformade Lukasjenko istället en egen nationell ideologi där han strävade efter en statligt ägd ekonomi och detta försvarade han genom att säga att det avspeglade nationens kollektivistiska och egalitära värden. Han framförde även att ideologin motarbetade individualism (Leshchenko 2008 s. 1421). De kollektivistiska och egalitära värdena har troligen sin grund i de idéströmningar som fanns under kommunisteran. Avvisandet av individualism härstammar förmodligen från denna tid också.

Lukasjenko motiverade även sin ideologi med argument som att landets ekonomiska tillgångar borde delas av samhället i sin helhet. På ett sätt har han lyckats. Enligt Ginikoefficienten är landet ett av världens mest ekonomiskt jämlika länder med en poäng på 0, 29 (där noll är det bästa). Siffrorna skiljer sig en aning, men ungefär 63-80 procent av befolkningen jobbar inom den offentliga sektorn. Denna statistiskt sett relativt höga ekonomiska jämlikhet kombinerat med ett stort beroende av staten skapar en svag grund för socialt missnöje (Leshchenko 2008 s. 1422-1423).

Hela 82,7 procent av den vitryska befolkningen ville bevara Sovjetunionen i mars 1991. För att spela på nostalgin över den kommunistiska eran återinförde Lukasjenko gamla kommunistsymboler och skrev om historieböcker. År 1995 introducerade han återigen ryska som statsspråk (Marples 2003 s. 27). Som en konsekvens av det man kan kalla för Lukasjenkos ”russifieringspolitik” känner många vitryska medborgare att deras medborgarskap är sovjetiskt. I en undersökning från 2000 tillfrågades de etniskt vitryska medborgarna om vilket land de kände att de hade medborgarskap i. Trots att den överväldigande majoriteten på 79, 5 procent svarade att de var medborgare i Vitryssland, svarade ändå hela 12, 4 procent att de var medborgare i Sovjetunionen. Det är ett tecken på att Lukasjenkos dominerande politik har inpräntat sig hos en del av landets medborgare. Denna process kopplas till nostalgin för Sovjetunionen som fanns redan i början av demokratiseringsprocessen.

Man skulle kunna se Lukasjenkos russifiering som en konsolidering av hans egen makt, eftersom han förde en politik som anknyter till den nostalgi för Sovjetunionen som länge funnits hos den vitryska befolkningen. Nostalgin kan även ses som en produkt av den politik Lukasjenko för. Åt vilket håll sambandet går är svårt att utläsa tydligt.

2.3 Institutionell design

2.3.1 Vitryssland

År 1990 hölls det första valet till det vitryska parlamentet (Lukashuk 2001 s. 294) där det fanns 360 mandat att fylla (Silitski 2003 s. 38-39). Ungefär 12 procent av platserna var tillgängliga för demokrater medan resten av platserna var reserverade för kommunister. Den egentliga makten låg hos kommunistpartiet. Det här systemet gällde fram till 1991.

Parlamentet startade redan 1990 att skissa på en ny konstitution och utformade en självständighetsdeklaration som blev konstitutionell lag 1991 då Sovjetunionen började falla samman. Parlamentet krävde dessutom att man skulle få full självständighet från Sovjetunionen och att den reella makten skulle ligga hos parlamentet (Lukashuk 2001 s. 294-295).

Det system som existerade före självständigheten bestod av eliter som hade placerats på sina politiska poster genom att finnas med på kommunistpartiets listor, så kallad nomenklatura. Deras position skapades utifrån anknytningen till det kommunistiska partiet. Vid självständigheten drog sig de gamla eliterna tillbaka från de institutioner de tidigare hade varit verksamma vid. Istället samlades de i regeringen, som kallades för ministerrådet. Tillsammans med ett parlament där det fanns en överväldigande kommunistisk majoritet kunde regeringen få igenom nästan alla sina beslut.

Den enda motvikten till kommunisterna var en koalition som hade bildats i parlamentet och kallades för ”Demokratiska Klubben”, som var en sammansättning av 100 parlamentariker. BPF (Belarusian Popular Front) vägrade att kompromissa eller samarbeta tillsammans med nomenklaturaeliten och utarbetade av den orsaken en ny strategi. I slutet av 1991 försökte BPF starta en kampanj för att hålla en folkomröstning som skulle upplösa parlamentet. Efter upplösningen av parlamentet skulle nyval hållas, men parlamentet vägrade godkänna att en folkomröstning skulle genomföras. Man ansåg nämligen att BPF hade brutit mot reglerna när det gällde insamlandet av de namnteckningar som krävdes. Demokraterna, som utgjordes av ”Demokratiska Klubben”, misslyckades

med att få igenom sitt förslag om en folkomröstning. Den demokratiska rörelsen var djupt splittrad i parlamentet. Talmannen Stanislau Shushkevich, som var demokrat, röstade mot förslaget om folkomröstning (Silitski 2003 s. 38-40).

Eftersom regeringen hade så starkt stöd från parlamentet kunde man aktivt under ledning av premiärminister Viacheslau Kebich jobba för att förstärka och föra över vissa befogenheter från parlamentet till regeringen. Denna process pågick fram till 1994 (Belova-Gille 2003 s. 56).

De medier som styrdes av oppositionen började under 1992 och 1993 uppmärksamma en rad fall av korruption i det politiska systemet. Detta resulterade i att en anti-korruptionskommission bildades i mitten av 1993. Ordförande för denna kommission blev Lukasjenko, som utsågs av parlamentets talman, och fick stort stöd från de parlamentariker som tillhörde BPF. Som ordförande anklagade han både talmannen Shushkevich och premiärminister Kebich för korruption. Som en följd av anklagelserna mot de två männen stängdes kommissionen, vilket i sin tur ledde till att Lukasjenko blev populär bland folket (Silitski 2003 s. 41).

Samtidigt resonerade parlamentet om hur konstitutionen, som började skrivas 1990, skulle utformas. Processen var långsam och det skrevs mer än 25 versioner som parlamentet behövde läsa igenom. Enskilda artiklar diskuterades i evigheter och när man väl skulle rösta lyckades man aldrig fylla parlamentet med tillräckligt många platser för att röstningen om konstitutionen skulle räknas som giltig. Det fanns en så stor oenighet att man inte visste vad parlamentet skulle heta eller hur många mandat som skulle finnas (Lukashuk 2001 s. 299-300).

Parlamentarikerna hade immunitet mot att bli dömda för brott och många av dem åtnjöt en rad olika privilegier i samhället. Typiska fall på det är att de köpte bilar till lägre pris. Detta bidrog till att många vitryssar inte litade på parlamentet som institution (Lukashuk 2001 s. 301).

I parlamentet kom man överens om att man behövde rösta igenom vilka riktlinjer konstitutionskommissionen borde följa. En omröstning ägde rum där det existerade tre alternativ. Det första var en stark presidentmakt, det andra var en svag presidentmakt och det tredje var ingen presidentmakt alls. I omröstningen var det totalt 378 röster som lades och flest röster var för en stark presidentmakt. Men vid själva omröstningen var det inte mer än 288 parlamentsledamöter som deltog, vilket betyder att man inte vet var de sista 90 rösterna kom från. Ur resultatet kan det utläsas att relativt många parlamentsledamöter måste ha röstat på två eller flera alternativ (Lukashuk 2001 s. 300).

Konstitutionen röstades igenom 15:e mars 1994 (Lukashuk 2001 s. 302) och den fastslog att det politiska systemet skulle vara semi-presidentiellt (Lukashuk 2001 s. 296). I den fanns en presidentpost som från början var skapad för att premiärministern, som tillsammans med regeringen representerade landets gamla politiska elit, skulle kunna få posten. Inför presidentvalet samma år var de två viktigaste presidentkandidaterna Lukasjenko och dåvarande premiärministern Kebich (Belova-Gille 2003 s. 58). Kebich hade en fördel genom att han kontrollerade en stor del av medierna. Inför valet stängde han landets enda oberoende veckotidning Svaboda och två liberalt inriktade radioprogram. Men Kebichs svaga ekonomiska politik under fyra år (Lukashuk 2001 s. 307) gjorde att

han fick ett oväntat lågt stöd och Lukasjenko vann en jordskredsseger. I första valomgången fick Lukasjenko 45 procent av rösterna och i andra omgången 80 procent. Kebich fick endast 17, 4 procent av rösterna i andra valomgången.

År 1996 avsåg Lukasjenko att genomföra en folkomröstning där han strävade efter att flytta över många av parlamentets befogenheter till presidentadministrationen samt ta bort allt som tydde på horisontellt ansvarsutkrävande (Silitski 2003 s. 44-45). Lukasjenko ville genomföra en folkomröstning, eftersom han anade att parlamentet inte skulle godkänna hans ändringar och utvidgade mandatperioden för presidenten från fem till sju år (Lukashuk 2001 s. 313). Anledningen till att han önskade föra en politik för att upplösa parlamentet var för att han tolkade konstitutionen som att presidenten skulle kontrollera den lagstiftande, den dömande och den verkställande makten. I konstitutionen står det skrivet att presidenten ”ska vidta åtgärder för att garantera politisk och ekonomisk stabilitet”. Detta tolkade Lukasjenko som: ”Konstitutioner som vi känner till dem betyder att det finns tre grenar av makt: lagstiftande, verkställande och dömande. Alla dessa grenar växer på presidentskapets träd” (Lukashuk 2001 s. 309).

De parlamentariker som hade valts in i parlamentet 1995 började samarbeta med varandra för att skapa en motpol mot Lukasjenko. Författningsdomstolen tog ett beslut om att folkomröstningen 1996 endast skulle vara rådgivande. Genom ett dekret kunde presidenten ogiltigförklara domstolens beslut (Silitski 2003 s. 44-45). Som en följd av detta bildades en rörelse som kallades för ”Movement in Support for the Consitutition”, som stöttades av 14 politiska partier och en rad parlamentariker. Deras avsikt med bildandet av gruppen var att man skulle respektera författningsdomstolens beslut och bygga landet på rättssäkerhet (Lukashuk 2001 s. 312).

Tillsammans enades 70 parlamentariker om att skicka en anmälan till författningsdomstolen om att presidenten brutit mot konstitutionen. Lukasjenko började ana oråd och inledde förhandlingar med oppositionen. Närvarande vid förhandlingarna var även en rysk delegation. Tillsammans enades de om en kompromiss som skulle göra att folkomröstningen endast blev rådgivande. Denna kompromissplan behövde senare röstas igenom i parlamentet. När omröstningen skedde valde de parlamentariker som stöttade presidenten att bojkotta den. Det ledde i sin tur till att Lukasjenko anklagade parlamentet för att ha saboterat deras överenskommelse och uppgav att folkomröstningen skulle vara lagligt bindande (Silitski 2003 s. 46-47). Ungefär 70 procent av de röstande i folkomröstningen visade sig vara stöttande på alla punkter där presidenten ville ändra konstitutionen (Lukashuk 2001 s. 317).

I det nuvarande politiska systemet har presidenten en stark kontroll över de lokala myndigheterna och det nationella parlamentet (Karvonen 2008 s. 132-133). Under Lukasjenkos långvariga styre har det inte funnits någon tydlig motpol och opposition för att möta presidentens godtyckliga politik.

2.3.2 Mongoliet

Förändringar i riktning mot demokratisering i Mongoliet tog sin början i slutet av 1989 och början av 1990 då MDU (Mongolian Democratic Union) utförde demonstrationer. Inspirerad av händelser i Östeuropa ville oppositionen se flerpartival som var fria med allmän och lika rösträtt och förändringar i det ekonomiska och politiska systemet. Efter fortsatta demonstrationer valde MPRP:s ledare Jambyn Batmünkh att avgå och gav löften om att han skulle införa ändringar i konstitutionen så att MPRP:s ledarroll gick förlorad. Han försäkrade även befolkningen om att sätta ett datum för parlamentsval. Batmünkhs efterträdare som ledare för MPRP blev Punsalmaagiin Ochirbat.

Ändringarna i konstitutionen skrevs klart i april 1990. I parlamentsvalet samma år fick MPRP 60 procent av rösterna, men fick trots det 86 procent av 430 mandat i parlamentet. Oppositionen, som fick 40 procent av rösterna, fick inte mer än 14 procent av mandaten. Denna orättvisa fördelning hade att göra med valsystemets utformning. Man valde även ut ett stående parlament som kallades för Little Hural, som leddes av premiärminister Dashiyn Bayambasuren och han ville inkludera alla oppositionspartier i detta organ (Heaton 1991 s. 50-53).

Man bildade en konstitutionskommission som hade representanter från alla partier och leddes av president Ochirbat (Ginsburg & Ganzorig 1996 s. 149). Det skrevs sedan en ny konstitution som antogs 1992 och i enighet med denna hölls även ett parlamentsval samma år till Great Hural, som bestod av 76 mandat. MPRP segrade i parlamentsvalet och fick 56, 9 procent av rösterna. Trots det fick de 93, 4 procent av platserna (Batbayar 1993 s. 61-63).

I inledande förslag till konstitutionen ville MPRP ge presidenten väldigt starka befogenheter. Bland annat ville man tillåta presidenten att utropa undantagstillstånd, avbryta val eller göra så att val inte behövde äga rum (Ginsburg & Ganzorig 1996 s. 150). Oppositionen ville däremot ge presidenten svag konstitutionell makt (Batbayar 1994 s. 42). MPRP motiverade sin hållning med att man ville ha en ledare som kunde eliminera den ”sociala anarkin”, som kunde uppstå vid demokratisering. Det andra argumentet var att en stark ledare passade in på de kulturella föreställningar man hade om ledarskap sedan Djingis Khans tid. Slutligen kom den demokratiska oppositionen och MPRP fram till en kompromiss som skapade en direktvald president vars motpol var en väldigt stark lagstiftningsmakt (Batbayar 2003 s. 46).

Parlamentariker är de enda som individuellt eller kollektivt kan nominera presidentkandidater genom politiska partier eller koalitioner. Man får nominera en kandidat per koalition eller parti (Mongoliets konstitution artikel 31, paragraf 2). Konstitutionen fastslog även att det skulle vara ett semi-presidentiellt system där presidenten blev direktvald, men regeringen stod ansvarig inför parlamentet (Fritz 2002 s. 88).

Det första presidentvalet hölls 1993 och den demokratiska koalitionens kandidat segrade. Detta skapade en situation där parlamentet och regeringen dominerades av ett parti, MPRP, och presidenten representerade den demokratiska koalitionen (Batbayar 1994 s. 41).

År 1996 var det nytt parlamentsval och en demokratisk koalition bestående av Mongolia National Democractic Party och Mongolia Social Democratic Party vann en majoritet i parlamentet genom att säkra 47 av 76 mandat. MPRP, som tidigare haft majoritet i parlamentet, fick inte mer än 25 procent av mandaten. Den nyblivna regeringen styrdes av premiärminister Mendsaikhany Enkhsaikan, som tillhörde den demokratiska koalitionen. På grund av att parlamentariker inte fick lov att vara regeringsministrar samtidigt hade Enkhsaikan svårt att finna kompetenta ministrar med politisk erfarenhet till sin regering (Ginsburg 1997 s. 60-62). Det mongoliska styret blev 1997 än en gång splittrat mellan två politiska poler. Den demokratiska koalitionen som vunnit parlamentsvalet 1996 var förhandstippade som vinnare i 1997 års presidentval. Men istället vann MPRP:s nya ordförande Natsagijn Bagabandi valet (Ginsburg 1998 s. 64).

Mongoliets konstitution utarbetades i samarbete mellan utländsk expertis och nationella politiker. Tillsammans ville de undvika en centralisering av makt (Rossabi 2005 s. 53-54). Enligt denna utses regeringen av premiärministern, som i sin tur tillsätts av presidenten i samråd med parlamentet (Sanders 1998 s. 146). Det har dock efter en regeringskris 1998 uppstått oklarheter huruvida presidenten har rätt att avvisa parlamentsmajoritetens nominering till premiärminister (Sanders 1998 s. 155).

2.3.3 Diskussion om institutionell design

För att förstå den politiska kulturens inverkan på den institutionella designen vill vi undersöka olika institutionella lösningar och problem som uppkommit.

I Vitryssland går det att under perioden fram till presidentvalet 1994 urskilja ett dödläge i politiken. Parlamentet var lamslaget av inre konflikter och hade svårt att enas om hur konstitutionen skulle skrivas. Regeringens försök att ändra maktbalansen till sin egen fördel gjorde att man underminerade parlamentets chanser att föra en meningsfull politik. 1992 var det inte mer än 35 procent av landets invånare som hade en positiv bild av statens styre (Haerpfer 2003 s. 86). Ett parlament med starkt korrumperade politiker med stora fördelar i samhället kombinerat med den dåvarande regeringens svaga ekonomiska prestationer fram till 1994 gjorde att folket förmodligen ville se en förändring. Lukasjenko, som tidigare varit ordförande för anti-korruptionskommissionen, blev omåttligt populär och sågs som en person som kunde rädda den vitryska politiken. Han representerade även ett annat alternativ i politiken och sade sig öppet inte tillhöra någon ideologi. Just det faktum att han anklagade både Sushkevich (demokrat) och Kebich (kommunist) visar att han inte valde någon politisk sida.

Det lamslagna parlamentet skapade allmän misstro och ledde till en ökad önskan om en stark ledare. Enligt New Democracies Barometer visade det sig att 76 procent av den vitryska befolkningen 1992 ville att parlamentet och

demokratiska val skulle avskaffas om man kunde få en stark ledare som fattade resoluta beslut. Även 1994 och 1996 fanns det ett stort stöd för en stark ledare med procentsiffror på 57 respektive 56 procent. Av de länder som deltog i undersökningen hade Vitryssland det högsta stödet för en stark ledare 1992 (Haerpfer 2003 s. 91).

Ett tydligt argument mot semi-presidentialism är att ett system där premiärministern är ansvarig inför både parlamentet och presidenten har större sannolikhet att prestera sämre än ett system där premiärministern endast är ansvarig inför parlamentet (Elgie 2007 s. 65-66). Innehar man det förstnämnda systemet presterar man betydligt sämre, enligt Robert Elgie. Därför rekommenderar han att premiärministern endast borde vara ansvarig inför parlamentet. Just eftersom premiärministern stod ansvarig inför presidenten i Vitryssland kan det förklara varför Lukasjenko kunde utöka sin makt så snabbt under sitt presidentstyre.

I Mongoliet och Vitryssland gavs presidenten olika stark konstitutionell makt. Man valde att ge presidenten en svagare makt i Mongoliet än i Vitryssland. Den allmänna rekommendationen från Elgies studie angående presidentens makt i semi-presidentiella system är att ge presidenten relativt få befogenheter (Elgie 2008 s. 324). En förklaring till varför man valde en svag presidentmakt i Mongoliet kan ha att göra med de dåliga erfarenheter man hade av det kommunistiska styret.

Ett av de största problemen i Vitryssland var att skapa en motpol mot Lukasjenko som president. Demokraterna hade svårt att vara enade och det rådde en svår fragmentering inom den demokratiska rörelsen. Ett exempel som visar på detta var när parlamentets demokratiske talman Shushkevich valde att rösta mot BPF:s förslag om en upplösning av parlamentet och nyval. I artikeln ”Semi-Presidentialism: Concepts, Consequences and Contesting Explanations” föreslås det att lösningen på problemet angående partifragmentering är att skapa ett starkt och disciplinerat partisystem där medlemmarna röstar efter partiets riktlinjer (Elgie 2004 s. 314).

När Vitryssland påbörjade sin demokratisering i början av 90-talet hade folket erfarenheter av ett auktoritärt förflutet, som hade skapat viss ekonomisk välfärd och integrering i den ryska kulturen. Under transitionens början fick man dels påbörja sökandet efter den nationella självmedvetenheten och dels bygga nationen från grunden. När landets första demokratiska regim började underprestera kan det ha lett till att många människor började känna nostalgi för tiden då landet var en Sovjetrepublik. Det tillsammans med en svagt utvecklad nationalkänsla och Lukasjenkos nationella ideologi har förmodligen bidragit till en större acceptans för den typen av Sovjetinspirerat system som Lukasjenko representerar.

Den starka polariseringen och låga kompromissviljan mellan de politiska eliterna i Vitryssland gjorde att det fanns en dålig tillit dem emellan. Detta kan ha varit en bidragande faktor till varför kommunisterna, som vann en majoritet av platserna i parlamentsvalet 1990 med reserverade platser, kände att de var motvilliga till att hålla nyval 1991. Om politiska eliter inte känner någon tillit till varandra finns risken att man misstänker den andra sidan för att exempelvis överta makten utan att samarbeta. Förmodligen hade kommunisterna en rädsla för att

hålla nyval, eftersom de hade riskerat att förlora vissa av sina mandat till BPF. BPF som i sin tur öppet sade sig vara ovilliga att kompromissa med kommunisterna hade då riskerat att utesluta de sistnämnda från den politiska processen.

I Mongoliet fanns det däremot en större kompromissvilja, eftersom den demokratiska oppositionen både fick lov att vara med i Little Hural och i konstitutionskommissionen. Anledningen till att denna tillit mellan politiker fanns kan ha att göra med att man försökte sudda ut de politiska skiljelinjer som partitillhörighet kan skapa. Man fick inte ha någon officiell partitillhörighet i parlamentet, vilket kan ha gjort att politiker i större utsträckning såg varandra som parlamentariker istället för att kategoriseras utifrån ideologi.

De individuella normer som är förknippade med den traditionella nomadismen i Mongoliet kan ha bidragit till en ökad respekt för mänskliga och politiska rättigheter och det kan ha uppmuntrat framväxten av ett civilsamhälle, där många olika åsikter får framföras. MPRP som det ledande politiska partiet agerade då i en miljö av många politiska åskådningar, vilket kan ha gjort att partiet kunde ta inflytande från dessa och föra en mer reformistisk politik. Denna pluralism skulle kunna förklara MPRP:s omorganisering till ett mer socialdemokratiskt parti.

I början av 1990-talet fanns det en låg grad av inflytande från internationella aktörer i Vitryssland, eftersom fokus låg på Ryssland och de omkringliggande satellitstaterna (Kuzio 2001 s. 477). Konsekvenserna av detta kan ha varit att mycket utländsk expertis och kunskap gick förlorad. Expertisen kunde ha varnat för en centralisering av makt i staten och hade därmed kunnat förebygga en stark presidentmakt. I Mongoliet, däremot, fick man hjälp av utländsk expertis, som kan ha bidragit till att hindra en utveckling mot auktoritärt styre.

3 Sammanställning

Under skrivandets gång har vi kommit fram till en rad olika saker. Här lyfter vi fram huvuddragen av våra resultat. Genom uppsatsen har vi fått en djupare inblick i vad som kan ha orsakat framgångsrik demokratisering i Mongoliet respektive misslyckad demokratisering i Vitryssland.

I inledningen nämnde vi att vi trodde att den institutionella designen skulle vara avgörande för transitionsprocesserna. Det visade sig att problemet inte låg i den institutionella konstruktionen, utan vad som var avgörande var istället eliters uppfattningar om hur man skulle agera inom det politiska systemets ramar. Exempelvis tror vi att Mongoliets framgång går att förklara med politikers kompromissvilja och strävan efter att bygga samhället tillsammans. Vi har dock inte fått någon tydlig och klar insikt i vad som kan förklara denna kompromissvilja. Den starka nationalkänslan, med grund i Djingis Khan, kan vara bidragande.

Mongoliets 70-åriga historia av självständighet innan Sovjetunionens fall bidrog till att landet kunde etablera internationella relationer och fokusera på demokratibyggande. Den utländska expertisen, som blev tillgänglig när de internationella relationerna var uppbyggda, kunde sedan ge råd om institutionella lösningar.

I Vitryssland fanns det en helt annan uppfattning om hur man skulle agera i det politiska systemet. Agerandet där karaktäriserades av en ovilja att kompromissa. I sin tur ledde detta till att det vitryska parlamentet var lamslaget under många år och kunde inte genomföra en effektiv politik. Ur detta växte en misstro fram som lade grunden för Lukasjenkos popularitet och legitimerade hans framtida styre.

Lukasjenkos maktövertagande och skapandet av en regim som inte var demokratisk är på många sätt speciellt att studera. Han legitimerade sitt odemokratiska styre genom att referera till folkomröstningen 1996 och valde därmed en annorlunda väg än att t.ex. ta till andra åtgärder som militära interventioner. Trots att folkomröstningen ägde rum under ogynnsamma förhållanden för oppositionen och under förhållanden där övergrepp skedde tror vi att det ändå fanns ett relativt starkt stöd för Lukasjenko, främst p.g.a. parlamentets oförmåga att föra en meningsfull politik. Vi tror även att ungefär 70 års russifiering av vitryska medborgare har bidragit till en dålig nationell självmedvetenhet och därmed har det inte funnits någon klar samlingspunkt att påbörja demokratibyggande kring.

Vi fann dock en institutionell förklaringsfaktor som var av stor betydelse i detta fall och det var att Vitrysslands premiärminister var ansvarig inför både parlamentet och presidenten. Själva huvudidén med det semi-presidentiella

systemet, alltså att den verkställande makten ska vara delad, går förlorad om premiärministern står ansvarig inför presidenten.

Vi tycker att man kan utläsa ett samband mellan det politiskt förflutna och den politiska kulturen. Den politiska kulturen tror vi senare har påverkat den institutionella designen. I båda fallen har vi även märkt att den institutionella designen påverkar den politiska kulturen tillbaka. Det är t.ex. svårt att tolka om medborgarnas nostalgi för Sovjetunionen i Vitryssland inspirerade Lukasjenko till att skapa sin Sovjetinspirerade regim eller om det var så att Lukasjenkos regim lockade fram medborgarnas nostalgi för Sovjetunionen.

Våra förklaringsfaktorer kan till viss del förklara framgång respektive misslyckande i demokratiseringsprocesserna, men vi bortsåg från t.ex. ekonomi och dess roll i demokratisering. Denna förklaringsfaktor hade varit mycket intressant att applicera på den ekonomiska krisen i Mongoliet.

För att återknyta till Larry Diamonds definition vill vi utvärdera ifall länderna uppnår hans kriterier. Mongoliet kan vid en första anblick verka genomfört en problemfri väg mot demokrati, men landet har haft sina svårigheter. Det har varit svårt för folk att ha alternativa informationskällor, eftersom det politiska styret haft svårt att acceptera oberoende medier, men trots detta har landet haft en positiv utveckling mot demokrati och rankas som ”Free” av Freedom House. (Freedom House 2008). I Vitrysslands fall har man gått mot ett extremt ogynnsamt styre där inga av Diamonds kriterier efterföljs och rankas som ”Not Free” av Freedom House (Freedom House 2008).

Under sökandet efter material och inläsandet av artiklar och böcker fann vi många förklaringsfaktorer, men en särskilt intressant faktor har det skrivits för lite om i anknytning till statsvetenskap. Det har att göra med nomadism och normer som går att anknyta till individualism. Vi är nyfikna om detta kan vara en av de avgörande förklaringarna till Mongoliets framgång. Därför föreslår vi att mer forskning om detta borde bedrivas.

4 Referenser

Batbayar, Tsedendambyn, 1993. ”Mongolia in 1992: Back to One-Party Rule”, *Asian Survey* vol. 33, nr. 1, s. 61-66.

Batbayar, Tsedendambyn, 1994. ”Mongolia in 1993: A Fragile Democracy”, *Asian Survey* vol. 34, nr. 1, s. 41-45.

Batbayar, Tsedendambyn, 2004. ”Foreign policy and domestic reform in Mongolia”, *Central Asian Survey* vol. 22, nr. 1, s. 45-59.

Belova-Gille, Olga, 2003. ”Difficulties of elite formation in Belarus after 1991”, s. 53-67 i Korosteleva A. Elena – Lawson W. Colin – Marsh J. Rosalind (red.) *Contemporary Belarus: Between democracy and dictatorship*. New York: RoutledgeCurzon.

Boogards, Matthijs, 2009. ”Electoral Systems and Institutional Design in New Democracies”, s. 219-233 i Haerpfer W., Christian – Bernhagen, Patrick – Inglehart F. Ronald – Welzel, Christian (red.) *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.

Bruun, Ole – Odgaard, Ole, 1996. ”A Society and Economy in Transition”, s. 23-41 i Bruun, Ole – Odgaard, Ole (red.) *Mongolia in Transition: Old Patterns, New Challenges*. Richmond: Curzon Press Ltd.

CIA The World Factbook: Mongolia.
https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mg.html 2009-05-19 (Senast uppdaterad 14:e maj 2009.)

Damiran, Tsedev – Pratt, Richard, 2006. ”Insitutional Change in Mongolia: Balancing Waves of Reform”, s. 515-546 i Raza, Ahmed (red.) *The Role of Public Administration in Building a Harmonious Society*. Filippinerna: Asian Development Bank, Network of Asia-Pacific Schools and Institutions of Public Administration and Governance.

Diamond, Larry, 1999. *Developing Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Elgie, Robert, 2007. ”Varieties of Semi-Presidentialism and Their Impact on Nascent Democracies”, *Taiwan Journal of Democracy* vol. 3, nr. 2, s. 53-71.

Elgie, Robert – McMenamin, Iain, 2008. ”Semi-presidentialism and Democratic Performance”, *Japanese Journal of Political Science* vol. 9, nr. 3, s. 323-340.

Elgie, Robert, 2004. ”Semi-presidentialism: Concepts, Consequences and Contesting Explanations”, *Political Studies Review* vol. 2, s. 314-330.

Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan: Konsten Att Studera Samhälle, Individ och Marknad*. Tredje upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Fish, Steven M., 2001. ”The Inner Asian Anomaly: Mongolia’s Democratization in Comparative Perspective”, *Communist and Post-Communist Studies* vol. 34, nr. 3, s. 323-338.

Freedom House Country Report: Mongolia 2008.
http://freedomhouse.org/template.cfm?page=363&year=2008 2009-05-19.

Freedom House Country Report: Belarus 2008.
http://freedomhouse.org/template.cfm?page=363&year=2008&country=7351 2009-05-19.

Fritz, Verena, 2008. ”The Rise and Travails of a Deviant Democracy”, *Democratization* vol. 15, nr. 4, s. 766-788.

Fritz, Verena, 2002. ”Dependent Democratization”, *Journal of Communist Studies and Transition Politics* vol. 18, nr. 4, s. 75-100.

Gillberg, Rolf – Svantesson, Jan-Olof, 1996. ”The Mongols, Their Land and History”, s. 5-22 i Bruun, Ole – Odgaard, Ole (red.) *Mongolia in Transition: Old Patterns, New Challenges*. Richmond: Curzon Press Ltd.

Ginsburg, Tom – Ganzorig, Gombosuren, 1996. ”Constitutional Reform and Human Rights”, s. 147-164 i Bruun, Ole – Odgaard, Ole (red.) *Mongolia in Transition: Old Patterns, New Challenges*. Richmond: Curzon Press Ltd.

Ginsburg, Tom, 1997. ”Mongolia in 1996: Fighting Fire and Ice”, *Asian Survey* vol. 37, nr. 1, s. 60-64.

Ginsburg, Tom, 1998. ”Mongolia in 1997: Deepening Democracy”, *Asian Survey* vol. 38, nr. 1, s. 64-68.

Grugel, Jean, 2002. *Democratization: A critical introducion*. New York: PALGRAVE MACMILLAN.

Haerpfer, Christian W., 2003. ”Electoral politics of Belarus compared”, s. 85-99 i Korosteleva, Elena A. – Lawson, Colin W. – Marsh, Rosalind J. (red.) *Contemporary Belarus: Between democracy and dictatorship*. New York: RoutledgeCurzon.

Heaton, William R., 1991. ”Mongolia in 1990: Upheaval, Reform, But No Revolution Yet”, *Asian Survey* vol. 31, nr. 1, s. 50-56.

Heaton, William R., 1992. ”Mongolia in 1991: The Uneasy Transition”, *Asian Survey* vol. 32, nr. 1, s. 50-55.

Karvonen, Lauri, 2008. *Diktatur: Om ofrihetens politiska system*. Stockholm: SNS Förlag.

Kohlenberg, Leah, 1999. ”Free and Fair?”, *Far Eastern Economic Review* vol. 162, nr. 30, s. 23-24.

Korosteleva, Elena A. – Lawson, Colin W. – Marsh, Rosalind J., 2003. ”Introduction: paradoxes of democratisation in post-communist Belarus”, s. 1-20 i Korosteleva, A. – Lawson, Colin W. – Marsh, Rosalind J. (red.) *Contemporary Belarus: Between democracy and dictatorship*. New York: RoutledgeCurzon.

Kuzio, Tarus, 2001. ”Belarus and Ukraine: Democracy Building in a Grey Security Zone”, s. 455-484 i Zielonka, Jan – Pravda, Alex (red.) *Democratic Consolidation In Eastern Europe Volume 2: International and Transnational Factors*. New York: Oxford University Press Inc.

Leshchenko, Natalia, 2008. ”The National Ideology and the Basis of the Lukashenka Regime in Belarus”, *Europe-Asia Studies* vol. 60, nr. 8, s. 1419-1433.

Lukashuk, Alexander, 2001. ”Constitutionalism in Belarus: A False Start”, s. 293-318 i Zielonka, Jan (red.) *Democratic Consolidation In Eastern Europe Volume 1: Institutional Engineering*. New York: Oxford University Press Inc.

Marples, R. David, 2003. ”History and politics in post-Soviet Belarus: the foundation”, s. 21-35 i Korosteleva, Elena A. – Lawson, Colin W. – Marsh, Rosalind J. (red.) *Contemporary Belarus: Between democracy and dictatorship*. New York: RoutledgeCurzon.

Mongoliets konstitution (1992) artikel 31, paragraf 2.
http://www.mongolianembassy.us/eng_foreign_policy/the_constitution_of_mongolia.php#04 2009-05-20.

Myagmar, Munkhmandakh – Nielsen, Erik Poul, 2001. ”The Mongolian Media Landscape in Transition: A Cultural Clash between Global, National, Local and ”no Nomads” Media”, *15th Nordic Conference on Media and Communication Research*, s. 3-13.

Potocki, Rodger, 2002. ”Dark Days In Belarus”, *Journal of Democracy* vol. 13, nr. 4, s. 142-156.

Rossabi, Morris, 2005. *Modern Mongolia: From Kahns To Commissars To Capitalists*. Berkeley och Los Angeles: University of California Press.

Sabloff, Paula L.W., 2002. ”Why Mongolia? The Political Culture of an Emerging Democracy”, *Central Asian Survey* vol. 21, nr. 1, s. 19-36.

Sannikov, Andrei – Golubev, Valentin, 1997. *Belarus: In the Context of Times and Politics*. Stockholm: The Olof Palme International Center.

Sanders, Alan J.K., 1990. ”Mongolia in 1989: Year of Adjustment”, *Asian Survey* vol. 30, nr. 1, s. 59-66.

Sanders, Alan, 1998. “Parliament in Mongolia”, *The Journal of Legislative Studies* vol. 4, nr. 4, s. 131-162.

Severinghaus, Sheldon R., 1995. ”Mongolia in 1994: Strenghening Democracy”, *Asian Survey* vol. 35, nr. 1, s. 70-75.

Silitski, Vitali, 2006. ”Belarus: Learning from Defeat”, *Journal of Democracy* vol. 17, nr. 4, s. 138-152.

Silitski, Vital, 2003. ”Explaining post-communist authoritarianism in Belarus”, s. 36-52 i Korosteleva, Elena A. – Lawson, Colin W. – Marsh, Rosalind J. (red.) *Contemporary Belarus: Between democracy and dictatorship*. New York: RoutledgeCurzon.

Welzel, Christian – Inglehart, Ronald F., 2009. ”Politcal Culture, Mass Beliefs, and Value Change”, s. 126-144 i Haerpfer, Christian W. – Bernhagen, Patrick – Inglehart, Ronald F. – Welzel, Christian (red.) *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.

Welzel, Christian, 2009. “Theories of Democratization”, s. 74-91 I Haerpfer, Christian W. – Bernhagen, Patrick – Inglehart, Ronald F. – Welzel, Christian (red.) *Democratization*. New York: Oxford University Press Inc.

Zaprudnik, Jan, 2003. ”Belarus: in search of national identity between 1986 and 2000”, s. 112-124 i Korosteleva, Elena A. – Lawson, Colin W. – Marsh, Rosalind

J. (red.) *Contemporary Belarus: Between democracy and dictatorship*. New York: RoutledgeCurzon.